

Karinczy Ferenc

összes versei

*Mercator
Stúdió*

Felelős kiadó a Mercator Stúdió vezetője
Műszaki szerkesztés, tipográfia: dr. Pétery Kristóf

ISBN 963 606 457 1

Mercator Stúdió, 2006

Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó
2000 Szentendre, Harkály u. 17.

www.akonyv.hu

Tel/Fax: 06-26-301-549

Mobil: 06-30-305-9489

e-mail: info@akonyv.hu

KAZINCZY FERENC
ÖSSZES VERSEI

Tartalom

BARÓTI SZABÓ DÁVIDHOZ	6
A VALLÁSTALAN	6
A TAVASZHOZ	8
A TANÍTVÁNY	9
BOR MELLETT	10
GRÓF TÖRÖK LAJOSHOZ	11
AZ ÉN BOLDOGÍTÓM	14
AZ ÉN BOLDOGÍTÓM	14
A SONETTO MÚZSÁJA	15
BERZSENYIHEZ	16
A BUGACI CSÁRDÁHOZ	22
A NYELVRONTÓK	24
VITKOVICSHOZ	25
AZ OLVASÓHOZ	32
A NAGY TITOK	32
A KÉSZ ÍRÓK	32
A NEHÉZNYELVŰ	32
AZ IGAZSÁGKERESŐ	33
ÍRÓI ÉRDEM	33
SZOKOTT ÉS SZOKATLAN	33
A NEO- ÉS PALAEOLOGUS	33
PIRITÓ JAVALLÁS	34
FENTEBB STYLUS	34
PRÓZAI S POÉTAI SZÓLÁS	34
A KÉT TERMÉSZET	34
LUKAI	34
A SZÉP ÉS A JÓ	35
A BÉKÁK	36
HIMFY	39
RÁDAY	40
FÁBCHICH	40
BARÓTI SZABÓ	41
SYLVESTER	41
KIS ÉS BERZSENYI	43
A LÚDHATTYÚ	43
EPIGRAMMAI MORÁL	44
MARGIT SZIGETÉN	45
AZ Ő KÉPE	45

FÉNY ÉS HOMÁLY	46
A KÖTÉS NAPJA	46
PROF. SÍPOS PÁLHOZ	47
A SZABAD ERDÉLY	52
PÓR GŐG	53
AZ EPIGRAMMA	54
A PATAKI VÁR ERKÉLYÉN	54
ÁLLOVAG	54
NEOLOGISMUS	54
VAJDA-HUNYAD	55
ÚJ LÁNC	55
ESŐS NAP	56
KATONADAL	56
A CSEMEGÉKRE	58
NEHÉZ ÉS KÖNNYŰ	59
A KÖLTŐ	59
GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁNHOZ	60
KANT ÉS HOMÉR	62
A MI NYELVÜNK	63
MISOXENIA	63

VERSEK

BARÓTI SZABÓ DÁVIDHOZ

Midőn egy szerencsétlen munkát közle velem.

Mint bánthattalak én meg úgy, barátom,
Hogy te engemet ezzel a csömörlést
Indító csevegéssel öldökölj meg?!
Testét lepje meg a gonosz pokolvar,
A csorgó fakadékok, a büdös rüh;
És a csontokat hasgató podagra
Mint a gombolyagot, húzza össze ujját,
Ezzel tégedet aki gazdagított,
Ily istentelen átkozott darabbal.
Ah, nem láttad-e, hogy szegény Kazinczyd
Elvesz mérgibe, majd ha olvasandja?
Várj, várj, nem viszed ezt el; összegyűjtöm
A sok Kónyit, a nem magyar Zechentert,
S nyomtat Landerer amit hónaponként;
S majd ha összeszedem, barátom, őket,
Érdemlett jutalom fog érni érte.
Várd bízvást! – Azalatt oszolj előlem,
Akármerre vezet szemed világa,
Rút fajzat, pökedelme nemzetemnek.

1786

A VALLÁSTALAN

Töredék

Elázott szemmel s szánakozva nézem én
Az esztelenség vakmerő bolondjait,

Akik, magoknak tetszvéen, a megtévedés
Egyik széléről a másakra térnek el;
S kevélyen néznek vissza már az elhagyott
Ösvényre, melyen a vakhit vasláncokon
Kötözve tartja vért könyvező foglyait.

Felfúvalkodva s lármázó kiáltozás
Között haladnak vert ösvényeken elébb;
S kérkednek a bolondság csengetyűivel.
Nézd, – ekként szólnak -, a mi útunk tiszta út,
Lépésidet nem fogja dudva gátlani.
Nincs itt tekervény; ezt zsinór jegyzette el,
S minden lépésünk távolyabb és távolyabb
Von el bennünket a megvakított sereg
Könnyhullatással áztatott oltáritól.
Őket setéség fogta el, s vastag homály,
S vakon s tipogva vonják rest lépéseket,
Amerre papjok a setétbe tévedez,
Amit parancsol, amit kíván, azt hiszik.
Barmokká lesznek, s rettegven a büntetés
Előtt, édesség nélkül töltik élteket.

Ők így: de minket a Világosság vezérel,
Előttünk mindég nyitva áll szent temploma,
Hol színről színre látjuk elzárt titkait.
Nevetjük a csábulást, mellyel a ravasz
Papok sötétebb századinkban orrokon
Hurcolták a vak népet, mellyel ők
Világosb századinkban kincset gyűjtenek.
Magunktól függünk, s jobbunk mellett a szabad
Élet, balunknál a vígasság múlatoz;
Nem ijeszt minket a menny fellobbantott tüze,
Nem ijeszt földet rendítő dördületi:
Ha csap, könnyebben s kínok nélkül dűlök el
A semmiségbe: hogy ha nem csap, hasztalan
S gyermekhez illő vólt a gyáva rettegés.
Kedvemre élek s vígan töltöm éltemet,
Nincs semmi tisztém; vagy ha van, úgy kedvem az!
Hazám, barátom, istenem magam vagyok...

A TAVASZHOZ

A szép kikelet
Üzi a telet,
S zúzos fürgetegét,
Bolyongó fellegét,
Lágy lehelleti
Messze kergeti.

Amit szemem lát
Hosszas bánatját
Szeleknek ereszti,
Víg kedvét éleszti,
S újult színre kél,
Hogy elmúlt a tél.

Még a madarkák
Félénkek s némák.
De majd nemsokára,
A tavasz szavára,
Előállanak,
S dalt indítanak.

Ah, a szép Cenci
Ide jő ma ki.
Ha a zöld ligetet
Az elkeseredett
Bús fülemile
Jajjal tölti be.

Oh vajha akkor
Valamely bokor
Mellé rejtezhetném,
S kényemre nézhetném,
Szép tekinteti
Mint kedvelteti:

S ha a pajkos szél
Lopva neki kél,
S sebes repületi
Leplét félreveti,

Szemérmes szemmel
Miként pirúl el.

Oh szép kikelet!
Verd el a telet,
S ha Cenci ide jő:
Olvadni késztető
Leheleteddel
Szívét lágyítsd el.

1787

A TANÍTVÁNY

Kékellő violák illatozása közt
Szüle egy gyenge leány engemet ott, hol a
 Szirt forrása magasról
 Tajtékozva szökell alá,

S lány keblébe fogott, s kisdede homlokát
Elhintette tüzes csókjaival, s Te, mond -
 Serdülj, s amiket itt láatsz,
 Zengd majd lantom idegjein.

Így szólván elhagyott. Hirtelen egy galamb
Lebbent nyögve felém, s elfödöze a tavasz
 Ifjú lombjai közzé,
 S mézzel tömte meg ajkamat.

Nőttem, s amit az ér szélein, ott, hol az,
Aggott tölgyek alatt görbe futást veszen,
 Amit szirtpatakoknak
 Vad zajgásiban hallanom

Engedtek kegyesen szent jelenéseim,
Már-már zengi dalom; honnomat egykor, és
 Lelkes nagy fiait; most
 Még csak gyöngye szerelmeket,

És a lányka szemét, aki remegve fut
Lobbant lángom elől kertje homályiba,
S ott, a csintalan! önkényt
Hull keblembé, de fut megint.

1787

BOR MELLETT

Fogy az élet, s nemsokára
Szép korom majd elrepül;
Érzem, messze nincs határa,
S majd komor telére dül.
De borral sebes szárnyának
Lépvesszőket hányhatok,
Bort hamar, bort! Múlásának,
Ha iszom, kacaghatok.

Még most, hála istenimnek!
Kelyhem bátran forgatom
Még most, hála istenimnek!
Lollimat csókolhatom.
Még nincs aki elfogassa
Gyanúba vett levelem,
Nincs aki tudakozgassa,
Ki sziszeg titkon velem.

Lányka, jer, jer mártsd rózsádat
Kelyhem édes nedvibe.
Fonjad azt s mellpántlikádat
Hajam barna fűrtibe!
Oltogasd szám szomjúságát,
S pajkoskodj addig velem,
Míg az élet boldogságát
Nyílt karod között lelem!

1788-1790

GRÓF TÖRÖK LAJOSHOZ

Hatalmas mesterének egy szava
Miként hozá ki a puszta semmiből
Ezt a tömérdek *mindent*, s önmagát
Az érthetetlen, a megfoghatatlan
Nagy mestert, fejtik leckéid nekem.
Oh, ahelyett, hogy e mélységeket
Előttem felnyitnád, kérlek, borítsd el;
S kikapva e *szép* világból, hol magamnak
Honn lenni látszom, és ahol szemem
Gyönyörködése millio tárgyait
A legvarázsb *sötéttisztában*, és
Nem elvakító félynél látni szokta;
Ne kényszeríts, időn s ürön keresztül,
Addig repülni, hol csak fény lakik,
És aholott én, durva föld fia,
A fény miatt magamra nem találok.
Ifjú koromnak boldog reggele óta,
Mind addig, amidőn havát az ősz
Fejemre még nem kezdte hinteni,
E viszketeg gond kínozott engem is.
Lángoltam látni s megkapni a *valót*,
És mint menyasszonyt keblemhez szorítani,
S új szebb, jobb éltet élni karja közt.
De ő futotta a *vakmerőt*, s az éj
Lidérci közt eltűne, – nem haraggal,
De mint ki később újra visszatérend. -
Kétség s elcsüggedés rohant reám.
Kérdeztem a természetet: siket volt;
Kérdeztem bölcseinket: ők csevegtek,
S bizonytalanbbá tőnek, mint valék;
Barátim vállat vontak, s hallgatának.
S arany korom használatlan repült el,
S büntetve voltam kábaságomért.
Többé nem üztem a futót, s magamba
Vonúlva azt kértem, amit *tudhatok*,

És amit tudnom *használ*. S ő jutalmúl
Megtért, s így szóla: "Láss! Amit keressz,
Nyúlj be kebledbe, s feltaláltad..."

*

Saisban egy ifjú – így beszélte nékem
Egy celta bölcs, ki már egyiptusi
Hosszú útazásiból honn érkezék,
És ami ott, a titkok szent helyén,
Őnéki látni engedtetett, keblemben
Örülve öntötte ki – panaszra költ
A hierophanta ellen, hogy nagy reményit
Ravasz sikamlatokkal játszadozza,
És a valót felfödni néki késik.
Mim van, ha mindenem nincs? kérdi az ifjú;
Van itt több és kevésb? Hát a való
Úgy summa, mint a test érzékinek
Ál-boldogságai, melyeket nagyobb
S kisebb mértékeiben bírhatunk?
És mégis bírunk? Nem megoszthatatlan,
Nem egy-e, amit látni óhajtozom?
Ám végy ki egy hangat a lant zengzetéből,
Az ég ívéből egy színt ám szakassz ki,
S semmid marad, míg a szép zengzet és
Szin mindene egyűvé nem szerkezik.

Ekként beszélvén, egy szép gömbölyeghez
Jutának el, hol egy beleplezett kép
Óriási nagyságban tünt a megíjvedt
Ifjú szemébe. "Szólj – mondá – mi ez?"
Ez a való, mond a pap. "A való?
Hisz ennek látásáért lángolok,
S elöttem éppen ő lepleztetik."
Pörölj az istenséggel érte – mond
A hierophanta – nincs az a halandó,
Ki fellebbentse e leplet, míg magam
Föl nem lebbentem. S aki ezt illetendi,
A szentet, a tiltottat, mond az isten...
"S mit mond?" – az a valót meg fogja látni.
"Csudálatos! s te nem vetéd-e fel?"

Én-e? nem én soha; s e viszketeg
Meg nem kísérte még. "Nem értelek.
Ha tőle nem több, mint e gyöngye közfal
Rekeszt el; úgy könnyű lesz..." És az isten
Tilalma! mond rendítő hangon a pap.
E gyöngye közfal nem nehéz karodnak,
Fiam: lelkednek sok mázsányi súly.

Az ifjú mély gondok közt tért haza,
A tudni vágyás szomja csöndes álmát
Szemétől messze elúzi; kínosan
Fetreng fekvésén, s éjféلكor felugrik.
Rezzent lépései vaktában viszik
A gömbölyeghez. Megmászni a kerítést
Nem volt nehéz, s egy bátor felszökkellet
A kép elébe teszi a vakmerőt.
Itt áll immár, s borzasztva fogja környűl
Az egyedülvalót az éltelen csönd,
Melyet csak a lépdellés dobbanásai
Szaggatnak meg a kripták boltjaikban.
A kuppolának nyílásán keresztül
A hold ezüstkéek sápadt fényt lövel le;
S rémítve, mint a megjelent istenség,
Csillámlik a boltnak sötéte közt
A szent alak, lenyúló fátyolában.

Bizonytalan lábakkal lép az ifjú
Közelbbre a képhez, s ím szentségtörő
Kezei a fátyolt már illetni akarják.
Hőség s fagy járnak végig tetemeit,
S látatlan kar röpíti vissza. "El innen,
Boldogtalan! el innen! – így kiált
Melléből egy hú szózat, – Te fogod
A legszentebbet megkísérteni?"
Nem érti ő, nem hallja a szózatot.
"E leplet – mond az istenség – halandó
Föl nem vetendi, míglen én fogom.
De nem vetette-e mellé önmaga:
Ha ki ezt eltolja, meglátja a valót?
Ám érjen ami akar, én eltolom

És meg fogom – sikolta – látni." Látni?
Ezt zúgja utána a nyúlt Echo nevetve.

Így szól, s lekapja a leplet... A papok
Elnyúlva lelték más nap őt az Isis
Szent zsámolyánál. Bomlott, sápadt arca
Mély kínokat hagyott sejdíteni.
Eltűnt az élet vidámsága tőle,
S korán sír nyelte el a boldogtalant.

1801

AZ ÉN BOLDOGÍTÓM

Nincs millió közt egy, kit a fene
Vak Ate így vett volna korbácslásba,
Ha megdühödve kapkod néha másba,
Azt megkönnyíteni felkél istene.

Ah, engemet nem véd őellene
Sem ég sem föld! E szörnyű bajvívásba
Ájúlva dülök újabb ájulásba;
S írt nem találok, mely enyhítene.

Ámor megszánta, éltem kínjait,
S mond: Én enyhítem akit a Sors sújta.
S bérül ölembe tette le Sophiet.

És ím, miolta nékem áldást nyújtja,
S bús éjjelemnek bájos mécszet gyújtja,
Nem érzem a Sors csapkodásait.

1809

AZ ÉN BOLDOGÍTÓM

"Milliók közt sincs egy, kit a fene
Vak Ate ekként vett volna szabdalásba.

Ha megdühödve kapkod olykor másba,
Segélni azonnal kész az istene.

Ah engemet nem véd őellene
Sem ég, sem föld! E szörnyü bajvívásba
Lankadva dőlök újabb lankadásba,
S nincs ír, mely sebemen enyhítene."

Megszánta éltemnek Eros kínjait,
S mond: Én enyhítem akit Ate sújta,
S bérül ölembe tette le Sophiet.
És ím, mióta ő nékem áldást nyújtja,
Bús éjjelemnek bájos mécszet gyújtja,
Nem érzem a vad csapkodásait.

1809 utáni változat

A SONETTO MÚZSÁJA

Mint a szerelmes járja szép párjával
Menüetje keccsel teljes lépteit,
S ígézi a szála torlott rendeit
Enyelgő vissza- s vissza-fordultával:

Honnom Ausonia narancsgallyával
Körülölelve főm szép fűrtjeit,
Úgy járom én kobzom lejtéseit,
Két négyét összefűzve két hármával.

Gerézd övedzi mostan homlokom;
Ott, hol Tokaj nyújt nektárt istenének,
Víg szárnyokon kél a nem-hallott ének.

E szép vidék lőn kedves birtokom;
Egy új Tibull itt megdicsőjtett engem,
S én ötet és hölgvét örökre zengem.

1809

BERZSENYIHEZ

Hogy jambusimra gánacs fog szállani,
Előre láttam! ők az iskola
Törvényeit bátran általszökdösik.
Becsúlik a törvényt, de csak ha jó;
Becsúlik a példát, de csak ha szép.
De kell-e törvény, kell-e a szépre példa?
S nem-széppé a szépet s a rútat viszont
Nem rúttá, e kettő kénye teszi-e?

A babonának reszkető fia
Nem lát, nem hall; tanítják, s ő hiszi.
Homér hatosban zengi hőseit,
Úgy érti mesterétől, – s a hatos szép.
Murány rotyog, totyog, potyog, szotyog;
És minthogy összefűzte Gyöngyösi,
Ím a rotyog, totyog, potyog, szotyog szép.
Két kurta egy hosszat ad. Tehát, csak értsd:
"Remegő nyulakat, avagy bitang darut a hurok..."
Mert ezt Horácban így lelé; pedig
Ő füllel, újjal méré hangjait,
Fület-varázsló zengzet, szép iambus.
Nyilván ez is szép jambus lesz tehát,
Mert törvény ellen nem kél pártosan:
"Te, szerelem! eleget epedek; eleget iszom az öröm..."
S szebb, mint a gunyolt Accius sorai!
Daykának édes zengzetű dala:
"Homályos bánat dúlja lelkemet;
Talán újúlnak régi szenvedésim,
Talán tündér előre-ézésim,
Rémítnek?..." rosz; mert másod és negyed
Fogásiban az első tag hamis,
S középbén a vers ketté nem hasad;
S így Dayka ügyetlen s lomha verskovácsló.
Nem vétek, hogyha Virgilben s Homerban
Négy sponda lép négy dactylus helyébe;

De Dayka a másod és negyed fogásra
Spondát ne végyen. Ők a harmadik
Cikkelyben általszökdösik gyakorta
A nyúgalom pontját, és mentek érte:
Pert vonz fejére Dayka ezt hogy teszi.
Oh, marhalelkek, méltók vonni igát,
Mert fül helyébe féket kaptatok; -
Hányszor fakaszta már dongástok engem
Szelíd kacajra, hányszor már epére!

Mi teszi verset verssé? "Szózatosság."
S mi ezt? A hosszú s a rövid tagok
Arányos és kedveltető egyezése.
Vers ami a fülnek, hol tág, hol szoros
Törvény szerint, nyújt bájt, s a holt igébe
Hizelkedő zengéssel éltet önt;
S a nyűgöt, mely közt kényesen lebeg,
Érezni nem, de csak gyanítani hagyja.
S így Plautusnak s Terencnek rendei,
Bár szűk bilincsre verve nincsenek,
Füled gyönyörrel s játszva verdesik.
Így jambusom, ha páros öt fogásin
Úgy ejti kurta tagjait, hogy ők
Utól ne álljanak, s ha véghelyén
Nehéz ütést nem bukdotat; keményt
Kettős röviddel ütni ő nem szeret;
Komoly dalának bátran járja táncát,
S az iskolások feddésit kacagja.
De nem talál helyt minden mindenütt.
Az boldog, akit nyájas istene
Keggyel vezérel a saját nyomon.

A verselés legrégebbi neme
Az volt minálunk, melyen vén Tinódink,
Szikszó borától fülve, dúdola.
Rest és siket vers, mely hat párja közzül
A sort középben kétfelé hasítván,
Csak egyikének adja gondjait,
És mégis oly, hogy tapsolást remélhet,
Ha ihletéssel énekeltetik,
És a vezérrend két utóbb csapását

Selypűl nem adja vissza a többiben:
S házát s hazát, és szállát meg valát,
S vagyont s hagyjont nem toldoz együvé.
Az adva, rakva, kapva lél kegyelmet,
Mert kedves olykor még a tompa hang is.
Elhalhatatlan fényt ezen nyere,
Ki majd dicső ősének hős elestét,
Majd a kemény lány csüggesztésit dallá,
S egünkön Zrinyi csillagként ragyog.
Kevésbé könnyü mint volt Gyöngyösi,
Jóval tanultabb, s fentebb szárnyalásu.
S e versnem hordja Zrínyinek nevét.

A Tiberis s Ilissus szép leánya
Sylvesterünket fényesb útra hívá.
Magasb kecsekhez szoktatott fülét,
Hogy értse nyelvünk szózatossb folyását,
Nektáros ujjal ő illette meg,
S más húrokat vont zörgő karvasára.
Fülelt a tér, füleltek a tetők,
S Tihanynak játszó lánya felkapá
A kedves hangot, s sokszorozva vitte
Tátránknak égbe nyúlt szikláihoz,
És aholott az Olt siet vizét
Az Isterével egyesíteni.
De a Hellenis a rekedt koboz
Nyivását kedvelő sereg között
Még nem találá érzékeny tisztelőt,
S jobb korra várva, nyugalomra dőle.
Ráday költé fel azt hosszú altából,
És Pécelének zöld árnyékiban
Titkos szerelmek üzésére hajtá.
Itten lopá el a szerelmesektől
Egy pór zarándok lantjokat. De Zeüsnek
Szelíd leányi tűkkel kergeték
Boszús halálíg a tolvajt, s kezében
A szózatos lant tompa hangot ejte.
Rajnis, Szabó s Szabóval Révai
Nyerék meg azt a kedves éneklőtől,
Ki őutánok egyre sem mosolygott
Még édesebb, még bájosabb kegyével,

(Mert a dagály nem fenség) mint Virágra.
Sok a meghitt: a választott kevés.

Az ének és a vers ellenkezésben
Allottanak mindedig. Az rövid
Ütést adott emennek hosszújára;
És amidőn ez megszökött, amaz
Balúl hosszúra tátogatta száját.
S így a tudom majd tudom, majd tudóm lőn,
S a lányka mézes ajkát a zsoltos
Hamis hangzások ejtésére kínzá.
Hermesnek békebotját Ráday
Nyújtotta el a két versenygő felett;
S ők, mint a kígyók a boton, legottan
Szerelmes összeölekezésbe keltek,
S visszázkodásuk harca véget ért.
S most a magyar dal már görög kecsekkel
Dicsekszik, és a nagy békéltetőt
Hermione hálásan tiszteli.

Nyert a magyar dal, amidőn görög
Tetőkre léptetett. De veszte a régi,
Midőn új éket raggatának rá.
A lagzisoknak részegült cigányaik
Tibullnak mennyei kellemű leányát
Piros csizmába bújni kényszeríték,
Hogy cincogásaik mellett a Homer
S a sánta Musa táncát lejtegetvén,
Patkós bokáit összecsattogassa,
S a csürhe nép közt vad kacajt röpítsen.
A részegeknek tetszik e veszettség;
De akinek szent tűz hevíti keblét,
S Hellasnak istenségit tiszteli,
Az átkot-vonszó helytől futva fut,
S a farsanglás szentségtörő bohóit
Adrasteának boszujára hagyja.

A Zrínyi kobza két pár húrjait
Egy párra szállítá le Bessenyei;
Azért-e, hogy négy eggyezőt keresni
Kifárada a szűk nyelvben? vagy mivel,

Prolkrustesi ágyként, a négy rend köre
A gondolatnak, hogyha kurta, nyújtást,
És hogyha hosszú, nyessedést parancsol?
Az örsi öreg nyirettyűs, s Barcsai,
Rokon nagy lelkek, összeforrt barátok,
Verseik kidolgozásában nehézkek,
S eltelve mégis végtelen kecsekkel,
S magyar lelkeikben halhatatlanok:
És, aki testvérének sírkövét
A bánat ágával foná körül;
És aki Cidet hozta tájainkra,
És Ányos, együtt indultak vele.
Körülök elbájolva gyüle fel
Egy dőre pórhad, s minden hangicsálást
Zengésnek véve, mint a tók lakói
A fülmilének csattogása mellett,
Rekedt szavával dong, kong untalan:
Pirult a büszke Pieris, s helyére
Nyomván a hulló pártát, títeket
Szólíta fel, honom nagy díszei:
Kisem, te Berzsenyim, s Rózának boldog férje
S kevély örömmel lépe társai közzé.

Barátom! Orczy s társai már avúlnak;
Avúlni fogtok egykor majd ti is!
S mint a te fényed vet homályt Bugacnak
Szent dallosára most: úgy zengi majd
Az unokának egy újabb Virág,
Egy újabb Dayka szózatoss dalát,
Mely a te lantod édes énekít,
És amit istennéje súg Kisünknek,
És Himfy zengett, elfeledteti.
Mi még hajnallunk, s távol a határ!
De nem lesz oly kor, mely a vak tudatlan
S a pöffedt kancsal bölcsnek boszújára,
Ki títeket nyelvrontóknak szidalmaz,
Mint Marsyas azt gyáva lantolónak,
Kire ég, föld, s még a poklok is, fülelnék,
Neved csudálás nélkül emlegesse.
S mint én irigylen "két rőf pántlikáját"
És a "nyomorgó csárdát" Orczytól:

Akként irigylik majd "Psychéd" neked
S amit hazádnak szent szerelme zeng.

Amely leány énnékem a legelső
Sonettet ihlé nyelvünkön, Somogy
Venusiumának szózatos hattyúja,
A te éneklőddel megmérközni fél.
Ő nem leánya az aegis-csörtetőnek,
Nem egyik huga a Delphi szent urának,
Nem öltözött Cyprisnek bájjövésbe,
S a zengő páncél szárnyas táncait
Pallással felhők közt nem táncoló.
Hol a Hegyalja látni örül magát
A sullogó Bodrognak tükörében,
Ottan akadt ő egyszer dallva rám,
Befutva Eosnak lángsugarival.
Mint hültem el, s oh mint levék oda,
Midőn megláttam! Inte, hogy követném,
S követtem őtet. S amint e zavar
Lassúlni kezdte keblemben, s az élet
Szózattal együtt tére vissza, kérdém:
Ki vagy te, szép szűz? Lángoló szemed,
S e barna fürtös üstök, e szemérem,
S orcáid színe, s e varázs kecsék,
Benned honom szép szültjét sejtetik:
De barna, fürtös üstököd virágai,
S a hang, mely édes ajkidon lebeg,
S egy mondhatatlan báj, melyet szemem
Még egyikén sem láta szépeinknek,
Külföldinek mutatnak. Ah, ki vagy?
Csudállak és szeretlek!

S a leány

Mondá: Nevem Xenídon s Etelke.
Báróczy volt az ápolóm, az új
Szép Atticának méhe. Ő tanított
Engem szemérmes-édest selypeni,
S távozni a durva nép beszéditől,
S nevetni a durva nép vad gúnyait.
Kis énekem, mely hozzád elhatott,
Külföldnek éneke. Hallottam a

Quirina, s a szép Maeonis dalát,
 S amit Torquata, s Louison s Goetchen zengtek:
 S pártáik elhúllott virágaikat
 Pártamba fűzöm e völgy díszei mellé;
 S kényem szerint eldallom bérceinknek
 Mind, amit tőlök eltanúlhaték.
 Így bánt Quirína a Maeonis dalával;
 S Virgil s Horác Pindarnak és Homérnak
 Virágaikból fűztek koszorút
 A föld nagy asszonyának homlokára.
 Csak a butát rettentí, ami még új,
 Külföld termése volt a rózsa is;
 A művelés belföldivé tevé,
 S hespéri eget szítt e tetők gyümölcse.
 Jer, halljad lantom zengzetét. Ne kérdd:
 Mindég enyém volt-e? Most már enyém.
 Ne kérdd: törvénnyel egyez-e, nem-e?
 Egyez, ha szép; mert törvényt ez teszen.
 A kellem istennéit engeszteljed:
 Nyert, akinek kedvellik áldozatját.
 1809

A BUGACI CSÁRDÁHOZ

Orczy Lőrinc után

Csikós-, gulyásnép klubbja, rosz vityilló!
 Körüldünnögve szúnyogok s legyek
 Legióitól, s a békák ezredétől!
 Vesztökre a marhatartó jámboroknak
 Ki tett, zsványok fészke jer, beszéld el,
 Ki tett e puszta helyre tégedet?

Te nem vagy aminek vágysz látszani,
 Az utazót kebledbe nem veszed fel,
 Bár álnokúl e címet hordozod.
 Négy megkopott fal, roskadásnak indúlt
 Kürtöd, bogárteknőjű fedeled
 Játéka a nyári megdühödt szeleknek,

Ez mindaz, amivel kevélykedel.
S melletted egy gödör, mely rejtve tartja
Piros pofájú szurtos csábítódat;
És e leásott vastag két bitó,
Hová vendégid a lovat kötik.

Bográcsod és a meghasadt fazék,
Mely még is bűzöl a hullott pacaltól,
Nagy számban nem hoz szállókat neked.
Gyanús előttök a cégér, s remegve
Futnak tovább, s készebbek kinn tanyázní,
S didergve várni a reggel érkezését,
Mely hosszú útjoknak végét hozza fel.

De bezzeg, amidőn borúl az ég,
A terhes fellegek csatára kelnek,
Villámlik, csattog, hull a menny nyila.
Nyargalnak a szelek, a zápor ömlik,
S a puszta egyszerre nagy tenger leszen:
Oh, akkor elhagy a finnyáskodás!
Nem kérdünk akkor Farkast és Arany-sast,
Nem a Vadembert és a Hét-electort;
Jobb numero miatt nem zaklatgatjuk,
A tévedt kulcsot nem lelő legényt,
S htel-garni gyanánt van szűk hajlékod.

Építgetés, nagy hívság van tebenned!
Hazánk most e kórságban nyavalyog,
Míg, bár ne későn! csábulása eloszland.
Ki boldog csendben élni vágy, szorítsa
Szűkebb korlátba szívét, s azt elérte.
Templom-magasságú márványfalak,
Trümeauk, parquétek, kristály-lüsterek,
Carrarai urnák, porcellán pagódok,
S túlvilágnak színesb fáival
Bélelt, nyugvásra vonzó pamlagok -
Ti vagytok a boldogság címere?
S az köztetek lakik? s csak köztetek?

Eleink, még józanok, nem vágytanak
E balgatagságokra. Nékik a tölgy,

És a vadon-termett barkóca s körtve
Adott elég szép bútort; a fenyő
Deszkázatot, s nem gyéren a tapaszt.
Mégfértek egy szobában, és ha sok
Vendégök érkezék csak ponyva kelle,
Nem kárpítokkal bevont nyoszolya;
Csáté vala a fedél, s a ház falát
Mégholt barátjaiknak címerök,
Nem papiros, nem selymek ékesíték.
Ládáikban volt, és nem künn, ezüstjök,
Faszéken s lócán ültek asztalukhoz;
Az éték ónban jött fel, és cserépben,
S amit majorjok és a kert adott.
S e durva nép közt: kedv, nyájaskodás,
S való barátság fogtanak lakást...
Most megvan a szín, nincsen a valóság!
Hány cabinétet látni most, hová
Belépni nem mer patkós csizma; van
Sok olyatén is, melynek pitvarában
Kapcát von a pantófli alatt nyögő
Vert gazda, vagy pizsengve künn marad.

Oh csárda, kedvesb énnekem zugod,
Mint a bolondok cifra bábozásai!
Te nappal, éjjel, sárosan, megázva,
S bár jöjjen olykor negyvened magammal,
Engem jó kedvvel véssz, mint egy királyt,
S mint egy királyt, jó szívvel látsz magadnál.
Maradj békével e pusztán! Kemencéd
Süssön még jobb cipót, mint Kecskemét ad;
Pincédben follyon Kőrösöd bora,
S sok útas nyúljon el falad tövében!

1810

A NYELVRONTÓK

Rontott, mert építeni akart, Palladio; benne

Csak rontót látál, vad kora, jó ideig.

A művész érzette magát, s Neked én fogok, úgy mond,

Törvényt és példát adni, de nem te nekem.
S ím áll a roppant csarnok, s bizonyítja: ki több itt,
A művész-e vagy a szolgál tompa szokás.

1810

VITKOVICSHOZ

Komám uramnak ott fenn rossz napot
Csinála az, akit egykor oly mohón
Tett volt felévé; s a szegény öreg -
Min kaptak össze, könnyen képzeled -
Kínjában egybe gyűjti fellegeit,
S eldurcúlt barna vad szemöldökével
Int, hogy szakadjanak. Szakadnak ők,
Mintha a Deukalion s Pyrrhája népét
Most másod ízben volna előlni kedvök.
A csattogónak lángoló nyilai
Felettem egymást úzve hulltanak.
De Jupiter kiméli híveit,
S csak a gonoszt sújtja és a vakmerőt;
S baj s sérelem nélkül beérkezém,
S szállást fogék a Szürke-ló szügyében.
A város utcáit mint elborítá
A szörnyű ítélet árja; nem különben
Folyt az, mint amidőn az Ung vizeit
Szókére festi a Mármaros sara.
Én abiakaimból néztem a veszélyt,
Mely barmot és a búzás sok szekér
Gubába burkolt bús gazdáit érte
Jön a cseléd. "Egy nem-tudom-ki akarna..."
"Vásáros? úr?" "Sem egy, sem más." "Ereszd be."
Belép. Pislongok. Bojtos pipaszár
S sallangos kostök... "Kit keressz, uram?"
"Én? téged!" "Nincs szerencsém..." "Várva vártam
Rég óta az órát, mely engem hazánknak
Legérdemesb és legdicsőbb fia
Szemléletére méltóztatni fog." -
(Mint aki titkos csínyán rajta veszt,

Úgy borzadék meg, s a hőség kivert)
S a fejével egyet billent, de a derek
Hajolni nem tanúlt. – "Humillimus!
S szabad tudakolni érdemes nevét?"
"Hőgyészi Hőgyész Máté, alázatos
S legkisebb szolgád, leghűbb tisztelőd."
"S lakása?" "Máté-Szalka". – Széket ad
Cselédem, és kifordúl. Ültetem.
Nem ül. – "Elállhatok s örömmel állok."

Töröm magam, mint kezdjem a beszédet,
S tárgyától mely fortéllyal vonjam el.
"S az úr is a vásárra"... "Sőt nekem
Nemesbek vágyásaim; tudósainkat
Ohajtom látni, kik gyakorta nagy
Seregben szoktak itten megjelenni."
"A Nyírben terme jól a búza, rozs?"
"Nem szinte rosszúl. Közzülök sokakkal
Font össze már a legszorosb barátság;
S örvendtenek nekem, mint én nekik.
Ez a szerencse, mely most ér, került.
De végre megvan! Látlak s lángomat..."
"Nagyítva látni másnak érdemét
A tévedésnek egyik szép neme;
S ez a szerény érzés a gyöngye kort
Leginkább ékesíti. Gondolom,
Szatmár ismerni fogja annak becsét,
Kit e szokatlan érdem fényesít.
Szolgálász, uram?" "Nem! én magamnak élek."
"Szép! és igen rút együtt! Arra just
Csak az kap, aki másnak éle már.
S hidd, aki másnak él, magának él."
"S az gáncsol-e, kinek példája véd?"
"Igaz lehetne gáncsom, bár talán
A vétkes példa kárhozzatna is.
A férfikor legelső éveiben
Megtettem amit kelle, s ment vagyok;
Hajló koromban illő megpihennem."
"Ravaszkodol, de nem mégy semmire;
Mint Antaeuscht kapá fel Herculesch,
Úgy kap karom fel messzére a neked

S nekem nem honni föld al-gondjaitól.
Szólj ahogy illik. *Anch'io Pittore!*"
Elrettenék Énergumenusom
Képétől és hangjától. Jaj szegény
Bordáimnak, Antaeussá ha tesz!
Mondám, s főt hajték a *Pittor* előtt.
A rettenés feloldja a néma nyelvet,
S hazudni, s hizelkedni megtanít.
Nem tudtam eddig: illő, tudjam én is.
"S poeta az ur?" ezt kérdém. "Pásztoraink
Mondják; de nekik hinni nem merek."
"Oh szép! igen szép!" "Úgy Szatmár ködéből
Melyben Sylvester óta volt, kikél.
Tiszánk magyar dalt még ön gyermekétől
Nem halla; mert Szabó, Gvadányi, Földi
Vendégek voltak szélein; s az Agis
Dallója rég elhagyta Bercelét.
Le lesz törülve e szenny majd általad,
S büszkén fog árkán a zengő szaladni.
Ha nem veszed bántásnak: kit vevél
Vezérül a szép pályán? Rajnis-e
Példányod és Szabó? Dayka-e s Virág?"
Rettenve gördült rám ismét szeme,
S elhallgaték. "Mi baj? nem értelek;
Szólj!" – fútt, s törölte gyúladt homlokát.
"Mi baj? nem értlek; szólj!" "De hát neked?
Sarkasmusch-e mind írva, mind beszédben,
Leginkább kedvelt tónusod?" "Hogyan?"
"Vagy engemet van kedved öldökölni?"
"Hogyan?" "Hogyan s hogyan! És még *hogyan*
Azon felül! Szólj úgy, ahogy magyarnak
Magyarhoz illik; egy akolban állunk..."
"Uram, nem értem e neheztelést.
Megvallom: a kedv szesszenései
S játékos hangja, mely simongva karcol
Kedvesb előttem, mint az a komolyság,
Mely latra tézsi gondosan szavát,
S szökellést adni fél a gondolatnak.
De én csak ott enyelgek, ahol illő,
És ahol értenek: biztos barátim
Kedvezve túrik dévajságimat.

Hol kell, nálamnál senki nem komolyb."
"És mégis azt a négyet példaképpen?..."
"Mit? hogy?" "Hisz azt magyarnak... Nem hiszem.
Ingerlesz!" – Csak most értém a bolondot.
Kilökjem? Ah! de folytatá beszédét.-
"Magyarnak én azt ismerem, s csak azt,
S nem senkit, senkit! mint azt, akinek
Szép nyelve nincsen elkeverve mással,
Ki nem szorúl a vendég maszlagára,
Kenőcsöt útál, s gondolatjait
Tisztán s tekervény nélkül mondja ki;
Magát a nyelv urának nem hiszi,
Nem szab törvényt és új szót nem farag,
De a régít érti s tiszteli a szokást;
Úgy ír ahogy beszél – egyszóval; aki
Köztünk lett, köztünk nőtt, köztünk maradt meg."
"S ezek szerint a négy?..." "Rossz verselő!"
"Én őket jóknak néztem, bár közöttünk
Nem lettek, és nem nőttek s nem maradtak."
Tüzem lohadt, s az álnokságok atyja,
A vén csábító, aki én utánam,
Amint tudod, hol egy, hol más alakban
Kísértve kullog, azt sűgá tanácsúl,
Hogy a legénykének vetnék csapatot.
S én, aki hű tanácsnokom hiába
Nem szoktam sűgni hagyni, teljesítém. -
"Engedsz egy kérdést?" így szólék. "Parancsolj!"
"Midőn beléptél, engem a haza
Fő nem-tudom-mijének mondogattál.
Minek tekint az engem, akinek
Rosz író ez a négy? fejtsd meg titkodat!"
"Mindig kötődöl! S azt hiszed talán,
Hogy én nem értem, hogy magasztalásaid,
Melyekkel rólok írva szólsz, döfések?
Való gyanánt azt csak Mihók veszi.
Pirúlsz vesződni vélek, a gubókkal,
S hogy annál gyilkosabb légyen csapásod,
S szándékidat ne sejtsék; lopva szűrsz."
Meggzégnyenűlve rogytam össze, s nem volt
Erőm elfedni a döbbenést. Azonban
Egy nagy rakás vers asztalomra hág.

Hol vette, nem tudom. Gyors forgatással,
Szaladt el rajta végig, s "Itt van!" úgymond:
"Reá találtam: ennek nyújtsd figyelmed."

"»Az istenek nagy gyűlést hirdetének
A Szengellér hegyén, s Árpád királyunk
A nemzet íróit mind bémutatta.
Jobbra a poéták, balra a prózaisták
Fogának helyt, és íme Diespiter
Tűzet lobogtat s mond: Eredjetek,
Amott van a tárgy; lássuk, ki a legény!
Előjön a szakállas "Régiekről",
Futásnak indul, s ím – orrára esik!
Előharúl köszvényes lábain
Sylvester, futni kezd, s – orrára esik!
Előkerül Tinódi jó Sebestyén,
Büdöslik a bortól, s – orrára esik!
Fut Pesti Gábor is, s – orrára esik!
Dúdolja Ilosvai Toldinak bikáját,
Halad, szökik, s ah, most! – orrára esik!
Így Szenci-Molnár, és Filiczkiye;
Így Zrínyi Miklós bán; és Gyöngyösi;
Így a szegény Beniczki uram, s azok,
Kik a poétai krónikában élnek.
De végre előjön Gyárfás, s rókaprémű
Dókáját ölbe fogja, s megszalad,
A szem sem éri, s nézd, – a tárgy övé!
S lett s nőtt s maradt! – ezt zengi Jupiter,
És Jupiterrel a Gellér hegye!«"

"Bizony szép! mondhatom; már ez bizony szép!
Kegyetlenül szép! S mind a költemény,
Mind a kidolgozás! S a vers kecses!"-
Taréja nőttön nőtt az emberemnek;
De mint gyakorlott mester, tetteté.-
"S ím, itt Pázmánról!" monda "kérlek, halld ezt:"

"»Hogy Pázmán magyarul alkalmasint tuda,
Tekintsd, hol született, s többé nem lesz csuda.
Szülte volna Eger, Győr, Sopron, Pécs, Buda,
Úgy szólana, mint szól síp mellett a duda.

De minthogy az a táj szülte nemzetünknek,
Mely szűz birtokában vagyon szép nyelvünknek,
S fel nem vette rongyát irhás zsellérünknek:
Nagy méltán tarthatjuk egyik fő díszünknek.«"

"Hogy téged a gonosz..." mondám magamban.
De ím nyílik ajtóm, s a cseléd jelenti,
Hogy Pipszem érkezik; nem léli szobát,
S vendégem lenni vágy. "Ez kelle!" mondám;
"Hadd jöjjen; ő most kétszerest Apollóm!
Ismeri az úr Dessewffyt? Ő Virágnak
Dühödt barátja, s érte botra kél.
Tréfálni a gróffal..." "Gro-óf?" "De gróf! s barátiért
Botot nem kímél. Jó lesz elszelelni."
Az én emberkém kapja verseit,
S szalad, s ajtóban Pipszembe botlik.
Sikoltva megy a grádicsnak s lefordúl.
Tolvajnak véli minden; öklözik,
Rugják, ütik, verik. De ő kiált:
"Köztünk lett! köztünk nőtt! köztünk maradt meg!"

*

Barátom, egy szót, egy okost! Elég
Volt eddig dévajkodni; van határ
Mindenben. – Valld meg: mint zengett fülednek
Ez a köztünk lett, nőtt és maradt?
Oh! írd könyvedbe, s mondd el reggelenkint,
És amidőn az álom ágyba csal,
Hogy téged a kettős hegy bérceitől
Hőgyészi Hőgyész Máté tiltva tart.
Haszontalan! te nem levél köztünk,
S Szemerével, vélem s kedves Kölcseymmel
Mételytelen mézőkön nem legelsz.
Egernek nőttél szűk patakja mellett;
S atyád továbbad azt a bölcseséget,
Melyet Cyrill és társa hirdete,
Budai felének jött tanítani.
Te léssz az első, kit később Horányink
Tisztelve fog nevezni, hogy hazánk
Nyelvét, mint annak méltó gyermeke,

Pápaynk tüzénél gyúlt szívvel szeretted;
S feleid között az első, sőt korunkig
Egyetlen voltál, aki azt műveléd.
De elég akarni? Ah! meséidet,
Melyekre Lessing is javalva nézne,
S epigrammáidat gúnyolva fogja
Recenseálni Hőgyész, s elbeszéli
Hogy itt s ott, és emitt s amott, s tömérdek
Más s más helyekben vétkeket követtél;
Mert (amit sajnál) vétekben születted! -
A könyvcsinálást hagyd nekünk, s rohanj
Rengő karokkal mátkád szép keblébe,
S csókjaiddal hintsd el félelmesen!

1809-1811

TÖVISEK ÉS VIRÁGOK (1809-1811)

AZ OLVASÓHOZ

"Apróságok ezek!" – Vaj azok! de ki várakat épít,
A legapróbb szegnek, tudja, mi haszna vagyon.
Krajnai vásárookra daróc kell, és olaj. Aki
Közre bocsát minket, ismeri publikumát.

A NAGY TITOK

Jót s jól! Ebben áll a nagy titok. Ezt ha nem érted
Szántás és vess, s hagyjad másnak az áldozatot.

A KÉSZ ÍRÓK

Béna vagy és táncolsz, a nyelvet nem tudod és írsz:
Szárnyad ugyan nincsen, Cserdi: de rajta! repülj.

A NEHÉZNYELVŰ

Kárischt mond, s Pszikhét, ha Pszüchét kell mondani s Cháriszt.
És *Té-misz-tók-lescht*, Győri, The-mi-sztocleszért.
S *Kiosch-* s *Lezbósch*nak, *Kémiának* s *Mekhanikának*.
Ami Chiosz, Lezbósz, Chemia, Mechanica.
Szent Adrastea, mérj bosszút ez otromba beszédért!
Megvan az; a svábnál Győri *Giehri* leve.

AZ IGAZSÁGKERESŐ

"Meg nem foghatom azt!" Ez örök szavajárta Kabának.
Nagy baj, jó Kaba: de róla nem én tehetek.
Hű szívet kíván az igazság, s hajlani mindig
Készet. Vagy ne tagadd, jó Kaba, vagy ne keresd.

ÍRÓI ÉRDEM

Szólj, s ki vagy, elmondom. – - Ne tovább! ismerlek egészen.
Nékem üres fecsegőt fest az üres fecsegés.
Íz, szín, tűz vagyon a borban, ha hegyaljai termés:
Íz, csín, tűz vagyon a versben, ha mesteri mív.

SZOKOTT ÉS SZOKATLAN

Berki szokottat imád. Nekem az kecses, ami szokatlan;
S kényesb vagy makacsúlt ízletem újnak örül.
Amit Berki szeret, megavúlttá válhat; az újért
Hamvamat a maradék áldani fogja, tudom.

A NEO- ÉS PALAEOLOGUS

Nem magyar a nyelv már, nem az a ruha! Németes ízlés
Lepte meg ezt és azt, s korcsosodásra jutunk!
Így kesereg Fürmender uram, mivel urfia térdig
Érő mentéjét párizsi módra szelé,
S négy öt kendőtől vastag nyaka, s üstöke borzas,
S ah, a huncfutka s cafli becsébe veszett.
S *csendet* mond mikor ír, s *kecset* és *kegyet*; ami reménység
Volt eddig, hosszú mondani! néki *remény*.
5 év neki az esztendő, szeretett lánykája *barátné*,
S futja komám-asszonyt s csillagom-adta Borist.
Fürmender, te ne légy urficska; te, nagy *Für-men-der*,
Légy Fürmender! te, légy elegánt, elegánt!

PIRITÓ JAVALLÁS

Míveim közt neked ez tetszik, Szalavári, leginkább.
Nem hittem rossznak: már, Szalavári, gyanús.

FENTEBB STYLUS

"Engemet a sokaság ért s kedvel." – Pórsereg, erre!
Lőrét árúlok s nyírvizet; édes ital!

PRÓZAI S POÉTAI SZÓLÁS

Természet, te vagy a törvény s a mester.
Igazgasd
Verseimet, s hagyjad folyni szabásid után!
Így Futaki. És mivel a prózáját szórja,
különbség
Nincsen verse között s prózai műve között.

A KÉT TERMÉSZET

A poesis kikap a népből s a durva valóból,
És kiesebb tájra s lelki valóba vezérl.
És te kevélykedel-e, hogy az eltévedtet az egy és
Szent természethez, Nyáradi visszavonod?
Amit lát maga, Nyáradinak természet. Ez egy az:
A mesterség természete néki nem az!

LUKAI

Te cifra szókkal élsz, s poeta nem vagy,
Képben bujálkodol, s poeta nem vagy,
Ömölnek rendeid, s poeta nem vagy,
Phoebust kiáltozod, s poeta nem vagy,

Csók és bor éneked, s poeta nem vagy:
Mi híjad? Értem én: poeta nem vagy!

A SZÉP ÉS A JÓ

Veszett idő! veszett erkölcs! veszett poesis!
Nem kell nekem, ha mérget hoz, a lépes méz is.
Egy a szép s jó, egy a rossz s rút, mond a morál,
Pedig hamis ügy mellett az nem perorál.
Hiába szól őellene az új aesthesis,
Csal a ravasz, bolondnak jó még a fapéz is;
Őrizkedjél ettől, keresztyén olvasó!
És ahol maszlagot hint ez, ne mulass, óh!
A rossz madár a szentet is bépíszkolja;
Ha vétek is, elég hogy szép, ezt gondolja.
Am nézd a piktort, mint festé itt ezt az angyalt;
Tudom, ezért Lucifernél sok szurkot falt.
Térde felett, ugyan festve vagy a gomb,
De félrecsúszott a lepel, s csupasz a comb.
S ím Eszter asszony a szemmel, nézd, még azt is látatja,
Amit nagy gonddal eltakart szemérmes patyolatja.
A piktör szép emlőt akart és szép combot látatni,
Mintha el nem kellett volna a képen takartatni.
És mintha, ahol ők vannak, nem volna váll és csizma!
Ah ennyi rosszat szűl az Aesthesis s a Schizma!
Mely vétkeket tanítgat a nézőknek a theátrum,
Arról jobb nem is szólni, mert az mind crimen atrum.
Nem volt ez így míg szóllhatott a Molnár Albert,
Ki sok országot látott és igen sok tengert!
De még akkor tisztelte a nép a Morált,
S az Aesthesis a rossz mellett nem perorált.
Még akkor minden azt hitte, hogy szép a jó;
Most megfordíták, Keresztyén hív olvasó!
Nem kell, nem kell, ha mérget hoz, a lépes méz is!
Veszett idő! veszett erkölcs! s te mételyünk, oh átkozott Aesthézis!

A BÉKÁK

Brekeke!
Brekeke! brekeke!
Kloáx! Tuú!
Brekeke, brekeke,
Brekeke! Kloáx! Brekeke! Tuú!
Brekeke, brekeke, brekeke,
Brekeke, brekeke, brekeke, brekeke!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!
Brekeke! Tuú, tuú!

Brekeke, brekeke!
Kél a hold szép kereke,
Ébred a tók gyermeke,
Zeng lakások feneke.
Brekeke, brekeke!
Kloáx! Tuú!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!

Zeüs bennünket szerete,
Amidőn szent végzete
A vizekbe szöktete.
Brekeke, brekeke, brekeke!
Kloáx, kloáx, Tuú, tuú!

Egykoron az ő ege
Volt lakunk, – s ez nem rege -
Ah, de a Phoebus melege
Veszélyt vona ránk.
A békanép
Rakásra hullt el.
Nem volt segéd! -
Nem volt segélő!
A nép fejedelmei
Az istenek atyját
Arcaikra borúlva
Kiáltozák.
Nem hajla meg ő!
Mert Nemesis
Veszélyt parancsolt.

Nem tűrte szerencsénk!
Nem tűrte hatalmunk!
Nem nagy ragyogásunk!
De végre haragja,
S az isteni boszú
Határt találtak,
S Batrachosnak serege
Éledni kezdett.
Visszatért az ég kegye,
Juno érettünk rettege,
S elboríta fellege.
Brekeke, brekeke, brekeke!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!

A régi helyébe
Szép lak juta nekünk.
Mint az vala szép.
Kristályvizeink közt
A nap nyila minket
Nem érhet el itt.
Nekünk Poseidon,
A tengeri Zeüs,
Védünk, atyánk,
Hatalmas urunk,
Nagy istenünk,
S a Tritonok
S a Nereidek
Hiv rokonink.
És mikor a
Hév Sirius
Forralja lakunkat,
S a földet aszalja,
Zöld ombolykárpitot
Vonnak fölünkbe.
Zeüs bennünket szerete,
Amidőn szent végzete
A vizekbe szöktete!
Brekeke, brekeke, brekeke!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!

A víz lakói
Mind szóltanak.
Lantjával Apoll
Nem illeté meg
Csak egyiket is
S az a kevély madár,
Kit hintájába fog
Anadyomene,
Néma mint a cet,
S az cachelot,
És a viza s a tok.
Csak mi vagyunk – Mi! -
A vízi Camenák
Egyedül kedvelt fiai.
Brekeke, brekeke, brekeke, brekeke!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!
Kloáx, tuú!

Ha megzendül
Esteli dalunk,
S örömünk eltölti az eget,
Előjön Cynthia
Ezerszer ezer
Követőivel,
S irigyli szerencsénk,
Irigyli boldogságunk,
Irigyli, hogy ő nem vízlakos:
Csudálja az ég
A néki nem jutott
Bájjengzetet;
Csudálja Tellus,
S hogy mi vagyunk, mi,
Őnéki legfőbb dísze, fénye,
Háladattal vallja meg.
Fülel a vidék,
S a sziklák a tetőkön
S vizeinknek boldog szélein
Együtt zengenek velünk.
Brekeke, brekeke,
Brekeke, brekeke! Tuú!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!

Egy bús madár,
Színetlen és kicsiny,
Kit a berkek magok
Legaljasb árnyaikban
Pirúlva rejtenek el,
- Neve fülmile -
Meri bájos zengzeteinket
Megszaggatni jajjaival.
De nem marad el
Az istenek
Boszúja sokáig,
S a vakmerő
N émúlva lakol.
De minket az ég
Saját örömére
S a föld örömére
Zengeni hágy,
Míg a télnek nyájas álma
Hű karjába nem fogad,
S a megifjodott tavasznak
Szép Hórái gyöngé kézzel
Életre nem költenek.

Brekeke, brekeke, brekeke!
Zeüs bennünket szerete,
Amidőn szent végzete
A vizekbe szöktete!
Brekeke, brekeke!
Kloáx, kloáx! Tuú, tuú!

HIMFY

Dayka: Tűzbe felét! *Himfy:* Vetem.
Dayka: Újra felét! *Himfy:* Ím!
Dayka: Harmadikat még!
Himfy: Lángol az is!
Dayka: Jer most; vár az olympusi kar.

RÁDAY

Én újabb Mózes voltam, s népemet
Kihoztam a rabság hajlékiból,
S a hagymatermő hon helyett neki
Téj- s méz- s bor-folyta Kanaánt adék.
Fény oszlopában én a nép előtt
Megcsaptam a tengert, s nyílván állt az út;
Megcsaptam a sziklát, s folyt a patak.
Az új törvénynek kettős ércabláját
Lehoztam a Parnass szent bérciről;
S hatalmas jobbam azzal forgatá fel
Az undok tisztelet oltárait.
Lehúllt a fal, s a tábla fennmaradt!
Apoll kedvelte tiszta tettemet,
S bérül öreg zöld kort nyújtott nekem,
S szépzengzetű lantot, s hatyúit dalt.
Kivette fürtjei közül a borostyánt,
S hogy csendesen feküdjem árnya alatt,
Önnön kezével szúrta sírom mellé.
Nagy volt nevem s örökre nagy marad.

FÁBCHICH

Fábchich vala nevem. Az kilenc szüzek zordon
Citerát adának énnekem. Íjedéssel fut
Zöngése elől az, akire nem hunyorgottak.
De nem fut akit felavatának, és érte,
Hogy nincs tulajdon köcsök híján, midőn a szép
Ifjak s leányok tánca közt ruzsábúl font
Koszorúval ugrik elő Anacreon, s rökent
Szózáttal együtt dallja, Comus és Evan,
A ti áldomástokat és köz örömeiket toldja.
Dücsös hazámnak hív fia! nem egyenlő bájt
Ad mindeneknek Sváda. Kedvelém nyelved,
Búzogtam én is érte. Nevemet áldd, tisztöld.

BARÓTI SZABÓ

Isten veled, Virt! és te kedves Pyberem!
Gazdám, barátom, hű neveltem, hű fiam!
Isten veled, jó társam, érdemes Dömém!
S te, akit a végzés hazád határitól
És tőlem oly nagy messze, messze eltola!
Ah, Dávid elhal! A kemény halál neki
Fejére mérte már kaszáját. Hetvenes
Izromba látta, hogy kalongya-rendeit
Ceres kirakta holdjain, és annyiszor
Hogy Bacchus új bort szűretett víg bércein.
Ah! sírba száll, s gyors szárnyakon repül el ő,
Oda, hol Gvadányi, a magyar költők feje,
S dicső vezér és nagy nevű historikus,
Bencém, atyáddal mulat együtt. Nem hal el
Neve, bár ha teste rothad is. Te ásd neki
A véglakást meg, Bence, egyik dombodon,
S fejéhez ültess ön kezeddél egy dió-
Fiatalt, hogy árnyék fedje csendes boltomat.
Így akit a balsors hazájából kicsal,
És akit a jó szent keblébe visszavonz,
Majd ezt kiáltja, hogyha Virtre áttekint:
Székely poeta, álmod csendesen aludd!

SYLVESTER

Egy nap nem épült Róma, s századoknak
Kellott lefolyni, míg a Tiberis
A vályogváros alkotmányai közt
Merész szökéssel látta a Pantheon
Márványait égre kelni partjain,
Méltó lakát minden-isteneknek.
De a márványváros tudta mit köszönhet
Ökrészanyáidnak, nagy alkotó!
S tisztelte viskód dőledékeit;
És míg náláná szebbet, fényesebbet,
S nagyobbbat a nap nem lát szent egéről,
Tisztelni fogja minden változásban.

Quirinus én nem voltam, s isteneink
Nekem nem adtak oly szép birtokot;
De bár kicsiny s szük, Az, ki a napot
Felhozza s újra elrejti, s más azon-egy
Kerül elő, nem lát most ékesebbet,
S, ezt mondják isteneim! nem fog soha.
De parlagon áll a szép foglalás.
Rajta átok fekszik: told el s lásd, mi lesz.

Első valék én, aki, mint műveld
A parlagot, törvényt s példát adék.
Rádaym követte nyomdokom, s utána
Kalmár és Birsi s Molnár; s egy időben
Rájnjs s Baróti: két nagy bajnokok.
És, akit Ganymed helyébe Zeüs
Olympusába vitt, Daykám, s Virág
És Berzsényim, Miklának éneklője.
Bihart Vitézem, szép környét Tokajnak
Nagyom tanítá zengzetem csudálni.
Erdélyt Arankám, Zsomborim s Buczym;
S érdemlett párta zöldel fürtjeiken,
S nem lesz idő, mely azt hervadni hagyja.

Híveim sorában nem volt még nagyobb,
És, oh, mikor lesz annyi! mint te voltál,
Pankratiasta férfi, Révaim!
Akár a Tejos és az Umbria
Költőivel mertél versent szaladni,
Akár a nyelv törvényeit szabád meg,
Akár az álom bódúlt kórjait,
Egy uj Prometheus, látni kényszerítéd.
De a Parca sírba vitt már téged is.
Ki lép ürrült nyomodba? Nedves arccal
Egy délceg ifjú hágdos, sírkövedre
Feltenni koszorúját. Láng lebeg
Szép üstökén, s csókdossa homlokát.
Horvát te vagy? Öllelek, érdemes,
Legérdemesb, legkedveltebb tanítvány!
Menj! fud a pályát! Révaink benned él.

KIS ÉS BERZSENYI

Különbözők és egyek arcaik,
Mint lenni kell a szép testvérekének,
Kik egy anyának nőttek karjain,
És bájaiban megosztva részesek.
Aranyszög fürtök ékesítik az
Egyiknek fenkölt homlokát, s cyane
Színét felülhaladt nagy szép szemek
Szikráznak a játékos ív alól.
A másik barna selymet hullogat
Parosi márvány-vállain alá;
S mely isten álljon ellent, amidőn
E két sötét csillag tüzel reá?
Az egyik spartai karcsú szép leány,
Körülaggatva a párdúc leplegével,
Kit a hegyekben sújtott meg nyila.
Lesbos nevelte a másikat, dalok
És lant zengése mellett; ezt mutatja
Fürtjei között az ionkoszorú.
Melyiké az alma? Ah, ki mondja meg?
Kiben kétségeim biztos oktatót
Találni szoktak, Delphineek királya,
Szent és nagy isten! verd el a homályt,
S hogy bírja fényed, illesd meg szemem.
Triposodon gyúl a tömjén, s magas
Boltjaidat sűrű felleg tölti be.
Segíts! itt térdelek -
Ím a falon
Betűik lángolnak: *Kedves nekem a
Nagy mester és a választott tanítvány.*

A LÚDHATTYÚ

Cayster és nem Döncös e szép víz neve.
Zavaros! büdös! de szép, mert én, mert én lakom.
Én nem vagyok lúd többé, én hattyú vagyok,
Mert úszni láb és szárny nekem is adattott.
Pöffedj, begyem, s te nyak, ha nem hajolsz, meredj!

Hattyúnyakat jól játszol: aki lát csudál.
S ha tégedet más nem csudál, csudállak én.
Ei, ei, te kócsaggém, vizemnek széliről!
Te úszni nem tudsz; bár fehér tolladdal a
Hadak vezére kalpagának fényt szerez,
S gyémántboglárt rak rája. Nem tudsz úszni te!
Tudok én igen jól! – Oh, kegyetlen istenek,
De miért adátok nékem e csúf gágogást!
Miért adátok nékem ily csúf gágogást!!
Miért, miért e rút, ez ocsmány gágogást!!!

EPIGRAMMAI MORÁL

"Bántani más tadság..." – s *más* a lélektelen író?
Azt hozzád s hozzám nem köti semmi köté.
Csipd, döfd, rúgd, valahol kapod a gaz latrot! az ilyet
Ütni, csigázni s agyonverni (nevetve) szabad.

VERSEK 2.

MARGIT SZIGETÉN

(1800 júl. 30-án.)

Szompolyogva tértem félre; a gyermeket
Mondám, szabad volt akkor még szeretni.
Tekintsd hajad, s lásd ím e kecsket;
Mernéd a felvirúltat most illetni?

Öt kín között élt év orcád neked
Gyengébb redőkkel el kezdé lepetni.
Nem lelt-e Amor érző szíveket,
Kik készek voltak Nínonért gerjedni?

Kilép a parton. Lelke bánatában
Alélva dől el bátyja hív karjában,
S a szép mely lélegzést alig veszen,

Él, él! felpillant! s társaim sorában
Engem keres fel; Nínonná leszen,
S e hév, e szent csók istenné teszen.

1811

AZ Ő KÉPE

Midőn a hajnal elveri álmomat,
S a fény csak lopva csúsz még rejtekembe,
Imádott kedves kép! te tűnsz szemembe,
S ah, gyúladni érzem régi lángomat.

Ez ő! ez ő! kiáltom, s csókomat
A képnek hányom részegült hevembe.

Így szólott, így járt, így mozgott, ölemben
Így sűlyede, elfogadván jobbomat.

S most ezzel folynak, mint egykor veled,
A titkos, édes, boldog suttogások,
Vád, harc, megbánás, új meg új alkívások.

S midőn ezt üzöm, mint egykor veled,
Kél a nap, s bélő a jaloux-nyíláson,
S sugárral körűle glóriát von.

1811

FÉNY ÉS HOMÁLY

Cserey Miklóshoz

Szép a felduzzadt Ares táborában
Dicső nagy tettek által fényleni;
Az érc phalanxot béfeszíteni,
S ha kell, lerogyni a vérengző csatában.

Szebb, oh szebb! a nép véneinek sorában
Hatalmas szózáttal mennydörgeni;
A hont, az elnyomottat, védeni,
S elfojtani a bűnt serkedő korában.

Miklós, Erdélynek lelkes nagy polgára!
Hazád isméri szent hűségedet,
S tölgyággal koszorúzza tettetted.

Szemem vakítja fényed nagy sugára.
Nem fénylek én, s azt én nem fájlalom -
Fény s nagyvilág énnékem Széphalom.

1811

A KÖTÉS NAPJA

Mely boldog óra tűnt fel életemnek,
Midőn a két szép testvér karjain,

Szökdelve jártam a rom halmain,
S hol a pataknál lengenyék teremnek.

Itt lábainál imádott kedvesemnek
Elnyúltam a part bársony hantjain;
Dallott, s elfogva alakján s hangjain,
Megnyílt az ég szememnek és fülemnek.

Storazzi szép ajkán nem lebegének
Menneibb hangzások, mint e bájos ének,
Mint e hajlékony, rezgő, lágy beszéd.

De bájosb, édesb volt, mellyel pirúlva,
A hold szelíd fényében, s rám simúlva,
Ezt nyögte az édes lyány: Tiéd! Tiéd!

1812

PROF. SÍPOS PÁLHOZ

Manicheussá lettem, s azt hiszem,
Azt vallom, amit új religióm
Hogy higgyek, valljak, nékem is parancsol;
És amit vall szám, szívem is hiszi.
Eléggé ellenkezém: a fény levert.
Ám tedd meg a próbát, ha tartja kedved:
Üss, tömlöcözz, csípdestess vasfogókkal,
Állíts a tűzmáglyára, hogy megint
Nyájamhoz vonhass, melyet a pikárdi
Újító gyűjtött, én Manicheus,
Testestül, lelkestül Manicheus,
Hitem, ha kell, bármely kínos halállal,
Akármely gyötrelmekkel, megpecsétlem;
S a nyúzott bőrű Manes, hív tanúja
Vesztében, ismét megdicsőjtve lesz.

Két, két isten van; és bizony nem egy!
Szelíd az egyik s jóltevő; szeret
Segélni a jámbor botlón, s tévedésit
Meggzánva nézi, s jobb ösvényre vonzza,
Gyakorta még ha rugdalózik is.

Kaján a másik, és bukásnak örvend;
Fénybe öltözik, hogy csalhasson, különben
Sötét alakban kullogván, ha hol
Prédát találhat, mely cselébe hulljon.
S e kettő verseng s harcol szüntelen,
S rabolja a másikának híveit.
Amannak sergét ész és fény vezérlik:
Ezért test, ördög és a fényes délben
Pusztító döghalál dandárja küzd.
Csudáljam-e, hogy most ez, majd amaz győz?

Ez a hatalmas két ellenkező
Gyakorta harcol éniattam is.
S a kormos isten, aki rényemet
Még minden rám-omlás alatt erősbnek
Lelé hatalmánál, most már agyamra
Tevé ki a célt, és azt ostromolja.
Bazalt alakját ismerem; remegve
Futok ő aegyptusi istensége előtt,
Mint a gyerek fut, amidőn az advent
Estvéjén rábukkan Szvat-Nikola.
S hogy annak a másiknak véljem őt,
Fehérb alakba kél mint a Velletri
Pallas csodált márványa, s az Azé,
Ki Pythonon nyert fényes győzedelmet,
S a Vatikánt elhagyta a Louvreért;
De most nem tűrve a szentetlent tovább,
S pirúlva költözött egy újabb honba;
S így súgja nékem kétes oktatásit.
Ilyenkor őtet nézem a fehér
Istennek, s elnyél a vetett kelepce.
Majdan magamhoz térek, s a csalást
Csalásnak ismerem, s uramhoz állok.
De ah megint új kín rohan reám,
Mert megzavart lelkem most azt gyaníftja,
Hogy a fehér, kit híven tisztetek,
Csak álkép, és alatta a kormos ül.
Ismerd ki a leckén, oh te, kit tovább
Nem hánynak a habok! kitől jön az;
S tanácsod fojtsa el a kétségeket.

Azt hittem, és azt volnék hinni kész,
Ámbár gyalázatára van nememnek,
De a való: való, bár nem mosolyg,
Hogy népünk rabnép s nem szabad; hogy azt
Fekvése, példa, vére, kor vezérlik.
Pythagorassal most egekbe száll,
S csudálja sphaerák mennyei zengzetét,
Majd a baromhoz sűlyed, és alább;
S midőn szeméről a veszélyes hályog
Lehull, magát elundorodva látja;
S az érthetetlen mind így, mind amúgy,
Nem több és nem kevésb, mint föld lakója.
Ily tűnődések közt lepett meg álmom,
S lelkem Morpheusnak édes lotusában
Föllelte nyugtát, mely régen került,
Midőn előttem megjelent fehér
Alakban egy rém. A jó-e? a kaján-e?
Nem értem; s ekként hallatá szavát:
- Lantjáról olykor édes hangokat
Szedett ki, s összefonta a prosai
Énekkel, mint Velutti s Sessi szokta
Recitativját félig zengeni:

"Csudálatos szent istennő, szabadság!
Vagy-e te? vagy hogy vagy, csak úntalan
Vágyásunk képzél? Hol vevéd lakásod?
Feléd ragadnak óhajtásaink,
S sehol nem lelnek. Aki tégedet
Erővel megkapott és azt hiszi
Hogy már ölébe zárt s ottan maradsz,
Elhúl, midőn föleszmél, s karja közt
Csak árnyat lél és elfoszló ködöt.
Sanyar vagy hozzá, és igaz. Neki
Magad nem kellesz. Ó nem érted ég,
Adásaidra vágy és bért keres.
Törvény alá szeretne hajtani,
S vak látni, hogy te nem túrsz semmi igát.
Igaz vagy, és csak annak szállsz keblébe,
Ki benned téged kedvel, s a szabadnak
Önkényt ereszti lánca alá magát.
A martalék, kit földig nyom le súlya,

S epedve nyújtja utánad karjait,
Nem érti, hogy te tőle messze nem vagy,
S el-elszalasztja a megjelent kegyest.
Ne kapkodjon feléd, és bírni fog.
De aki tőled vette szellemét,
Az tégedet szelídebbnek tapasztal;
Nehéz bilincseit játszva csörteti;
Kezéről a vas önmagában hull le,
S elzárva börtönében is szabad.
Úgy van, nemünknek hű védangyala,
Úgy van! Te a természet hajthatatlan
Érc kénytelenségét széllyeltöröd,
Hogy amit a szent végezés szabadnak
Rendelt, szabad legyen. De ami néked
Utadba lép s ellenzi művedet,
Tömlöcre hányod kérhetetlenül.
S a nép, melyet te mentté tenni vágysz,
Amely leginkább nyerte meg kegyed,
Amely miatt a szörnyekkel hatalmas
Karod csatáz, ha boldog-e? te szólj.
Mondhatd szabadnak, ami nyomva van?
Ah, ötlet önnön vak természete
Döntötte el inség közzé; s hogy teréjhét
Bírja és fölkeljen, nem nyújt néki erőt.
Azt higgyük-e, hogy ötlet megvetetted,
Örökre elhagytad? Nem, kegyes, te néki
Jelen vagy szűnet nélkül, és segéled
Elrejtve azon szükségbe, mely alatt nyög;
Mely őt, nem ahová tetszik magának,
De ahová tétszik neked, taszítja.
S gond addiglan viseltetik reá,
Míg szabadon megismeri azt, s alája
Önkényen s jó kedvvel vállalkozik.
Te vagy, szent Mindenholjelenvaló,
Ki bennünket szemlélhető alakban
Környüllebeglesz. Én rád ismerek
Ez ál-lepelben is. Szabad tetszésed
Az ami nyomasztó szükség gyanánt tűnt
Sandalgó pillantásaink elébe;
Mi mik vagyunk, nem értjük, s elvakít
Maga a tudás is, mely megfoghatatlan

Voltodban elvesz, s megszűn fényleni.
Minket sötét bús éj ölelt körül,
Mely semmi felderülettel nem ér
A szép új fényhez; mely reánk terólad,
Ki nem ragyogsz, kit köd rejt, átvilágít.
Hatsz, és csak a hatás ad fényt nekünk.
Hasonlatos vagy a naphoz: maga
Sötét az is, de fényt ad; így terólad
Sötétről, fényt a gondolat nekünk.

Oh boldog, akinek már fölkele
Ez a te fényed! Nem fogja azt tovább
Tévesztetni álfény; és ha a láthatónak
Behúnyja is szemét, ő a világot
Láthatlan ábrázában nézni fogja.
Ő a természetet csak tetszetes
Szüksége alatt tekinti; mert szeme,
Szabadság, téged lát való szükségben,
S benned lelél fel a törvényszerűt.
Otromba káromlás vala az, midőn
A megvakúltak téged féktelen
Kéjnek neveztek; téged aki szent,
Örök s állandó törvény vagy magadnak,
És semmi esetben azt meg nem szeged.
A lehető tenálad szűnet nélkül
Egyetlen és szükséges. Nem te ingasz,
Hanem az akarat; mert martalékja
Az óhajtásoknak, azért erőtlen.
Ez a hatásra intéztetik, s egésznek
Szövénye közt hat: de te, szent szabadság,
Szabadon hatsz, mert egészre hatsz, s egésznek
Szövényén kívül, nem mint egy erő,
Melyet viszonthatás vonz és taszít..."

A tűnet szörnyű metaphysicus;
S badar beszédén látni, hogy sokat
Forgatta Platót. Engem ízletem
Más útra vonz el. Aki napjait
A szépnek szentelél, s még a valót is
Azért kedvelli, mert alakja szép,
Mert a való s a szép egy tő virágai,

Testetlen lelken úgy nem léli kecset,
Mint a lelketlen testen nem talál.
Azonban míg ez engem a magas
Empyreumnak boltján végig hurcol,
S hallatja vélem cifra jargonát,
A másik, látván, néha hogy mosolygok,
Fülem cimpáját titkon megragadja,
S int, hogy tekintsem a filozófus
Palást alatt a kecskelábakat.
A kecskelábat a palást alatt
Hiába lestem, s azt kezdém gyanítani,
Hogy ím ez intést a kaján sugallja, -
Én nem mosolygom a jargont, s kerülöm
Aki mosolygják, mert az nekik új,
Ő egyedül azt értik, amit minden ért.
Jaj annak, akinél homály marad
Az, ami az értelmesnek nem homály!
De mégis a sok: *sok!*

S a bölcs *szabad?*

Oh az! ha néki csendes éjszakát
S jó reggelt nem mond más nap a – profóosz.

1812

A SZABAD ERDÉLY

A török elűzetése után

Szabadon lihegsz, szeretett hazal!
Szabadon lihegsz, megint! Karunk
Béklyóidat összetöré.
Itt vesztenek ők, itt hulltanak el;
Lobogó tüzeit seregökre
Az isteni bosszu lövellé.

Nem ejte le minket erő;
Bízakodás tevé rabjaivá
Minket a pogánynak.
Esküdt, s mi jók, hivénk szavát;
S ő a hívőket, bizakodókat,
Cselébe voná, megbuktatá.

Hegyeink aranyát, ugarinknak
Gazdag termésit írigylé,
 És amit táplál a mező.
Paripáink neki nyihogtak,
Gyapját neki nyírta meg a nyáj,
 S amit nem vett el, ellopá.

Magyarra vivé ki a magyart,
S vicsorga dühében, hogy a két
 Testvérhad érte egymást ölé.
Éh gyermekeinket maszlagon
Hízlalta pribégjeivé, hogy ők
 Verdessék, ami még nem ing.

S mi nyögénk a vad dölyf kéjeit,
S viselénk, de mérges fájdalomban,
 Az alázó súlyos ígát.
Hunydink nagy lelke nem hagyott el,
Hunydink nagy lelkét nem hagyánk el,
 S lepattogának láncaink.

Itt vesztenek ők, itt hulltanak el,
Lobogó tüzeit seregökre
 Az isteni bosszu lövellé.
Szabadon lihegsz, szeretett hazánk!
Szeretett hazánk! szabadon lihegsz,
 Hunydink nagy lelke van veled.

1816

PÓR GŐG

A geniális nép! hamuban lakik, izzad az ülőn,
 Nyúz, csal, lop, koldúl, adja-cseréli lovát.
Egy gyöngéje vagyon: szeret úrnak látszani. Boldog
 Hogyha nyakán elavúlt cifra ruhácska fityeg.
Könnyedén tűröm, ha nagy érzeti vélem, hogy ő nagy:
 Nem tudtam soha még túrni, ha törpe mered.

1817 körül

AZ EPIGRAMMA

Szökj, epigramma, de nem mint nyíl, mely célra fut és öl,
Szökj mint csók, melyet félve lop a szerelem.
Elcsattant s oda van; de az édes lyányka tüzetől
Ajkaim lángolnak, s e kebel égve liheg.

1818

A PATAKI VÁR ERKÉLYÉN

Itt állottanak ők, azok a nagyok, erre tekintett
György, Erdélye felé, erre sohajta Ferenc.
Zrínyinek itt állott unokája előntve könyekkel,
Amikor a nap költ, amikor arra leszállt.
Nemzőjét, rokonát, férjét keseregte, szülöttjét,
Bús lány, bús testvér, bús anya, bús feleség.
Ah! a hely nem az ami vala! ők eltűntenek innen!
Eltűntek! De te nem látod-e rémeiket?

1818

ÁLLOVAG

Nyargala s orra bukott s arcát bevarazta; de hogy lásd,
Hogy lovag ő is volt, – íme keféli fakód.

1818

NEOLOGISMUS

"Az új miért jobb mint a régi?"
S a régi mért jobb mint az új?
A rosz, bár régi, rosz marad:
Az új, ha új is, jó, ha jó.
Világos, és csudálkozol?

1819

VAJDA-HUNYAD

Szirt! rendíthetetlen, mint karja és keble rakódnak,
Nagy mint ő, nagy mint társai, mint fia nagy!
Hol van urad? hol van Mátyás? hová leve László?
Hol van az egykori fény? hol van az egykori zaj?
"Nincsenek!" így dörmög falaidnak kriptai csende.
Nincsenek? ah... De mi ez! látom-e nyílni kapud?
Látom; zászlóját már szélnek ereszti Kapisztrán;
Íme indúl, s vezeti győzedelemre hadát.
Szól a tárogató, s a síp, a trombita, s a hős
Néma haragjában most maga léptet elő.
Jobbja és balja felől László szökdelleti ménét,
S atyjának vészi és osztja parancsolatit...
Szirt, mi vagy, és mi valál egykor! megborzadok. A hű
Érti a szent jelenést, s felriad álmaiból.

1821

ÚJ LÁNC

Ő mást szeret, mást én is, s lángolással
Mind ő, mind én. De Ámor ránk mosolyga,
S a két szerelmest összefűzte egymással.

Jött, ment, meg jött; elsárgúla, elpirúla. -
Merjek, ne merjek? kérdezém magamtól,
S ajak, kebel, szív együvé szorúla.

Én Anikóért, ég ő Bandijáért.
Küzdünk; de oh, ki küzdjön Ámor ellen?
S bukdosgatunk, s ki tudja mint s miért?

1824

ESŐS NAP

A zápor ömlik; nem megyen misére,
S nem láthatom, mint lépdél, ablakomból, -
Nem, mint pillant rám, titkon-kedveltjére.

Oh nap, derűlj ki, s kedvezz a buzgónak,
Hogy ájtatosságát elvégezhesse;
De kedvezz nékem is, a lángolónak!

Ki jő? – Cselédje Hébéem visszahozza.
Keresztet vont a könyvben e sor mellé:
"A hű leány barátját sohajtozza."

1827

KATONADAL

Amade után

Derék vitéz katonának
Van ám gyöngy élete!
Csillog villog mindenfelé
Ruhája, fegyvere.

Szép élet ez! víg élet ez!
Hol van ennek mása?
Pajtás csapj fel, vídám kedvvel,
Itt az ég áldása.

Puskázik künn a zöld mezőn
Nyer ellenségétől,
A kvártélyban kedvének él,
Nyer a menyecskétől.

Szikrát rúg paripája,
Útcákon csodálják,
Derék lovag! derék vitéz!
Mind ezt kiabálják.

Amerre fordul, mindenütt
Rettegik, szeretik;
A szép dámák, a szép lányok,
Ágyát magok vetik.

Kocka, kártya sátorában,
Száján függ pipája,
A szép markotányosnének
Nem int ő hiába.

Amint pipájában a tűz ég,
Aként ég szerelme.
Ellenségre, lágy szívekre
Terjed győzedelme.

Megtér tüzes csatáiból,
És megtelepedik,
Jószágot vesz, kölcsön ad pénzt,
Ha kell kereskedik.

Nem szól neki a vicispán,
Nem a szolgabíró,
Nem kergeti robotára
A hízott tisztartó.

Prókátor függ baloldalán;
Szerencse bírāja,
A becsület törvényszéke
Nincs apellátája

Ha kedve tartja, házasúl,
Bért nem fizet a papnak.
Nem hí senkit bizonyságúl,
Kezet magok csapnak.

Sok a világ, nehéz élni
Rajta, pusztítsuk ki,
S ha kivágjuk, kezdjük újra
Könnyű felépíteni.

A trombita szól; lóra hát!
El, el, a sereggel,

Ne gondolj a sírásokkal,
Ne pityergésekkel!

Isten veled apám, anyám,
S veled szerelmesem,
Húgom, bátyám, sógorom, komám, -
Vagy hát jertek velem!

A CSEMEGÉKRE

című kis versekből

1. Szép ajakod és szép szemed
Tevék raboddá szívemet.
2. Keblednek gyúladásiról
Ajkad hallgat, de szemed szól.
3. Szól a szem, bár hallgat a száj,
És beszéli, belől mi fáj.
4. Egy pár szép szem, egy mosolygás,
Mit tesz, inkább tudom, mint más.
5. Szembe véled
Szívem éled.
8. Közel hozzád, távol tőled,
Gondolatom csak felőled.
10. Tudom én, mit cselekedném –
Amit tetszik ha merhetném.
13. Rosszat mondanak felőled,
De én el nem állok tőled.
15. Kis lábad az asztal alatt.

Egy csizmán zsámolyra akadt.

16. Repdes, repdes egy pár szép szem,
Csak azon, akit szeret, nem.
23. Fűzz virágot homlokomra,
Lányka, míg tart a tavasz;
Míg egy-két csókot kerülünk,
Nézz körül s elreppen az.

1828

NEHÉZ ÉS KÖNNYŰ

Nem szeretek nehezet, ha nehéz; könnyűt nem, ha könnyű;
Ez s amaz együtt dísz, mint külön állva, hiba.
Úgy kell ami nehéz, ha nem érzeti vélem, hogy az volt,
S a könnyű, ha simúlt sok faragásra leve.

megj. 1828

A KÖLTŐ

Jót, rosztat érez a barom, de hallgat,
Jót, rosztat érez, s elbeszéli az ember;
Jót, rosztat érez, s zengi a lant fia.
S ez tűzzel és lobogva, valami
Dagasztja keblét; nem mint a közember,
Ki csak szükségből s faggal önt panaszt.
S amennyivel az ember több s nemesb,
Mint a mezők lakója: annyival
Több és nemesb a költő, mint azok.

megj. 1830

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁNHOZ

(Töredék)

Szerelme s büszke dísze nemzetünknek!
Nagy már atyáid fényökben, saját
Kebled szent érzetében még nagyobb!
Ha téged egy rossz lópecér – előbb
Rossz nyelvpecér volt – náthás rigmusában
Leckére fogna, mert apró, de szép
Kancáid közé angol mént eresztesz,
S a szép magyar fajt, a csontost, szügyest,
Cangár szunyoggá korcsosítod el;
Ha vádra kelne, hogy sok útazásid
Hideggé tették szívedet hazádhoz,
És amit a Canningek ködhonában,
S a még buktokban is víg franciák közt,
S túl a Pyreneék vad csúcsain,
Az akkor gazdag, most szegény spanyolnál,
S Rómában és Athenben s a nagyúr
Hét tornyu városában, megszerettél,
Mind azt magyarrá tenni vágysz; – ha tán
Azt mondaná, hogy "a lófuttatás is
Csak anglomaniád vak szüleménye;
Ne lásd Londonban, Pesten nem teszed:
Erőnket fejtsd ki, nekünk példa nem kell.
Kerülni kell az olyat, nem követni,
Mert az egyébbé téssen, mint vagyunk" -
Oh valld meg azt: neheztelése méltó,
S tanácsa bölcs; csak az baj hogy – nagyon!

De véget a dorgáló még nem ére itt,
Halljad tovább. Te nemcsak nemzetedre
Vonál gyalázatot, midőn neki
Az angolt tőd példáu!; pártosan
Kelél fel a természet ellen is:
A Neptun magzatjainak farkokat
Elcsapkodtatván hóhérló kezekkel.
S szebb kecskefarkkal a ló, mint amúgy?
Nézhetd-e hogy cselédid azt szelik,
Vágják, sütik, mert romlott ízletednek

Úgy tetszik inkább? Vagy talán sebesb lesz
Lenyúlt fark nélkül futva? Lásd Manó Pált
Az nem-zsidó lován is nyert jutalmat.
Örvend a lópecér, hogy copfja nincs,
De bölcsen úgy mond: copf és fark nem egy.

Te nyugalomban mégy a fényes úton,
Hová nagy lelked lángja gyúlva tol,
S nem hallod a pecér szidalmait.

Nagy lecke nékem, mert a nyelvpecér
Régóta zaklat engem is, kit a
Külföld szerelme vétkes útra szédít.
Én a magyart németté tenni igyekszem,
És franciává, rómaivá, göröggé,
És rontom a szép nyelvet, szabdalom
Szavainknak farkokat, teremtem a szót,
A régít új formába fűzöm össze...
De nyugalomban könnyű menni néked:
Nagysága s fénye védik a dicsőt.
Mi védhet engemet, homály fiát,
Ha védelmemre nem kelek magamnak?
És ültetnének téged is számárra,
És tiltatnának el csak téged is,
Mint engemet készültek: oh bizonynal
Mondom neked, elhagyna nyúgodalmad.

Sűrű köd és borongó fellegek
Fogák el tájainkat, amidőn
Egyenként kezdénk itt-ott a menést;
Úgy hitte minden, jó ösvényen ő jár;
Al úton minden más, s kiáltozá:
Felém, felém! csak itt, csak itt az üdv!
Amaz, viszont, hogy hátra kell haladni,
Előre nem; hogy menni kell, de csak
Mint báblován a gyermek, mint az eb,
Sültet forgatva a konyha kerekében.
Egy harmadik hosszúra nyúlt szakállal,
Hogy Ázsiának boldog tája gyújt
Szép csillagot pályánkra, nem nyugot.
Egy tortyadt nyelvbölcs törvényt hirdete;

Hogy a szokás az úr; tiszteljük azt,
 De csak ha majd ő nyomja rá pecsétjét,
 S a tortyadt bölcsnek senki nem hive.
 Álmélkodással látta, hogy tilalmát
 A tiszteletlen nép még megkacagta;
 S nem érté, őtet mint lehet kacagni.

Én láttam a zavart, s láttam, hogy az
 Rendén vagyon; úgy volt az mindenütt,
 Míg a nyelv hívei, írók s olvasók,
 Egymást korholván, összeszerkezének;
 S a versenygőket nem békére vontam,
 Hanem hevesb és még makacsb vitára.
 Ki nyugtot óhajt, harcra kél. Kivívánk
 A szép tusát s most béke boldogít.

Még hallik olykor egy-két kullogó
 Neheztelése. S azt csudáljuk-e,
 Hogy sánta kullog a sereg megett?
 Magára nagy bajt vállal, aki az ilyet
 Nyergébe szedné. Hagyjuk önmagokra;
 Elérnek egykor; és mi kár, ha nem?

Ha nyelvünk el van rontva, mint kesergik,
 Úgy az most rosszabb, mint egykor vala...

.....

1831

KANT ÉS HOMÉR

"Kell" mond Kant hidegen, s "tedd, mert kell" – A Maeonida:

"Tedd, mert szép, mert jó, mert igaz!" erre tanít.

Angyalokat gyúr majd sárból a celta Prometheus:

Adni nemesb embert a nagy öregnek elég.

megj. 1836

A MI NYELVÜNK

Isteni bája a szép Hellasnak, római. nagyság,
Francia csín, és német erő, s heve Hesperíanak,
És lengyel lágyság! titeket szép nyelvem irígyel.
S ti neki semmit nem irígyeltek? Nyelve Homernak
S Virgilnek, ha találtok-e mást Európa határin,
Mely szent lantotokat ily híven zengve követné?
Dörg ő a nem csikorog; fut ha kell, mint férfi fut a cél
Nem tört pályáján: de szaladva, szökelve, sikamva.
Lángol keble, ajakán mély bánat leble sohajtoz,
S mint te, olasz s lengyel, hévvel nyögdelli szerelmét. -
Hull a lánc, közelít az idő, s mi közöttetek állunk.

megj. 1836

MISOXENIA

Jó nem kell, ha az emberiség, s nem nemzeted, adja:
Nékem az emberiség, s Pest s Buda tája hazám.

megj. 1836